

przewodnik – celownik
trafaj bezbłądnie

Beskid Śląski, Żywiecki i Mały

atlas regionu
w środku!

ERGO
HESTIA

 Bezdroża

Ubezpieczenie
w podróży

Opracowanie: Gabriela Turzańska, Maciej Żemojtel (na podstawie tekstów Jana Czerwińskiego, Natalii Figiel, Pawła Klimka, Barbary Zygmąńskiej oraz własnych)

Redaktor prowadzący: Maciej Żemojtel

Redakcja i korekta: Gabriela Turzańska, Maciej Żemojtel

Zdjęcie na okładce: © jacekbieniek | Fotolia.com

Opracowanie kartograficzne: Maciej Drzniewicz, Katarzyna Głuc, Grzegorz Marchut, Szymon Markowicz, Szymon Pernal

Koncepcja graficzna serii: PANCZAKIEWICZ ART.DESIGN | Paweł Panczakiewicz

Projekt okładki i strony tytułowej: MAZAKI STUDIO | Konrad Rządowski

Skład: Małgorzata Czoch

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 2309863
e-mail: redakcja@bezdroza.pl
księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bebec1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I
ISBN: 978-83-246-6689-8
Copyright © Helion, 2013

- Kup książkę
- Poleć książkę
- Oceń książkę
- Księgarnia internetowa
- Lubię to!
Nasza społeczność

4 Indeks atrakcji turystycznych

5 Atlas Beskidu Śląskiego,
Żywieckiego i Małego

49 Krajoznawcze ABC

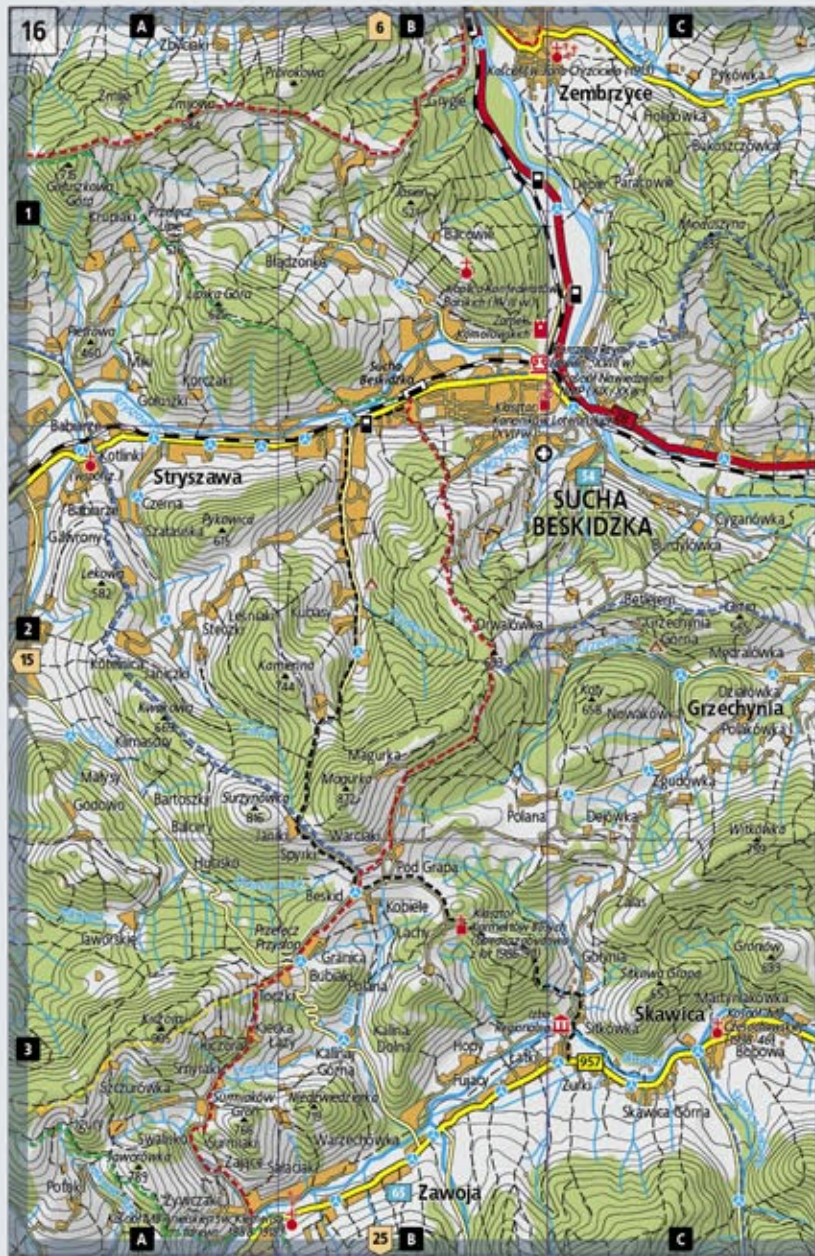
79 Atrakcje regionu

193 Informacje praktyczne

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

Beskid Żywiecki

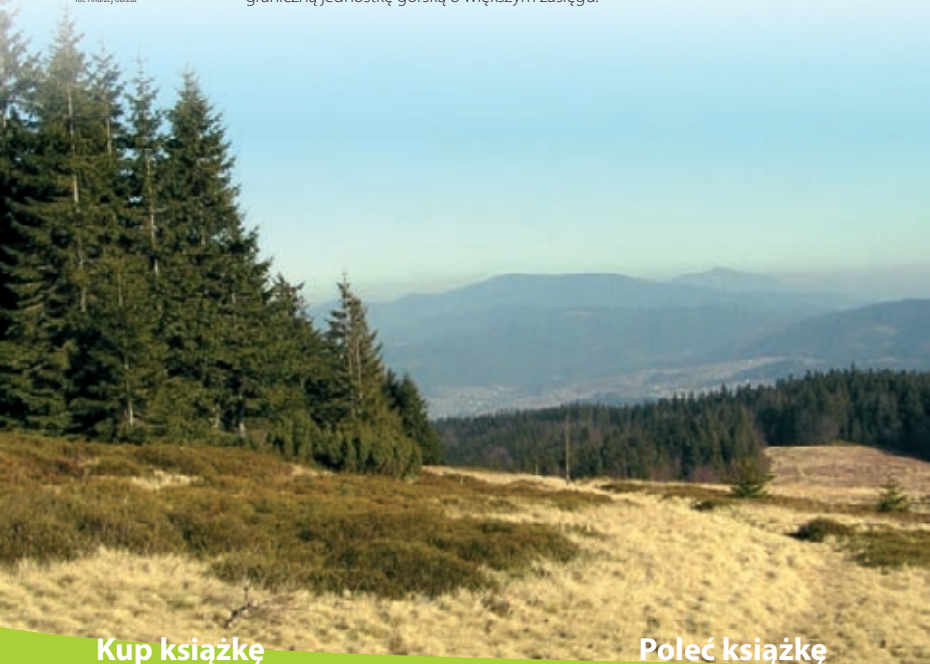
Położenie i topografia

Beskid Żywiecki jest najwyższą grupą górską polskich Beskidów, a jednocześnie trzecim co do wysokości masywem w całych Karpatach Zachodnich. Tutaj wznoszą się szczyty Babiej Góry i Piłska, które jako jedyne w Beskidach Zachodnich wystają ponad górną granicę lasu. Jest to pasmo bardzo zróżnicowane i rozległe, a odległość pomiędzy skrajnymi punktami jego obszaru przekracza 60 km. To jeden z najładniejszych regionów górskich w Polsce, bardzo atrakcyjny turystycznie.

Dokładne i jednoznaczne określenie granic Beskidu Żywieckiego sprawia pewne kłopoty. Zwykle przyjmuje się, że granice tej grupy górskiej wyznaczają: Przełęcz Zwardońska (675 m n.p.m.), górny bieg Soły, dolina Koszarawy, przełęcz Hucisko, dolina Skawy i jej dopływ Bystrzanki w okolicach Jordanowa, Przełęcz Zubrzycka, podnóża Babiej Góry, grzbiet graniczny. W niektórych źródłach w granice Beskidu Żywieckiego włącza się też masyw Zabawy (na zachód od Soły), a także dużo niższe grzbiety ciągnące się pomiędzy doliną Bystrzanki i Przełęczą Zubrzycką a Przełęczą Sieniawską (719 m n.p.m.) – Pasma Orawsko-Podhalańskie i Działy Orawskie – całkiem jednak odmiennie krajobrazowo, charakterem bardziej zbliżone do pogórzy (toteż wyróżniane niekiedy jako Pogórze Orawsko-Jordanowskie) niż do dobrze wykształconych grup górskich. Przedmiotem sporów geografów bywają też: Pasma Solnisk (nad Lachowicami i Stryżawą), Pasma Łoska (nad Koszarawą), Pasma Pewelskie (zwane też Pewelsko-Słemieńskim lub Czeretnikami), Grupa Mędralowej i „właściwe” Pasma Jałowickie, według typowych podziałów turystycznych zaliczane zwykle do Beskidu Żywieckiego, w innych regionalizacjach (za prof. J. Kondrackim) uważane za część Beskidu Makowskiego. Trzeba też pamiętać, że pasma położone po polskiej stronie granicy nie „urywają się” na niej, ale tworzą całość ze znajdującymi się na Słowacji Beskidami Orawskimi (Oravské Beskydy) i Beskidami Kisuckimi (Kysucké Beskydy). Całą tę grupę należy zatem traktować jako jedną, choć mocno rozczłonkowaną, transgraniczną jednostkę górską o większym zasięgu.

Na Hali Rycerzowej

foto: Andrzej Obrat

Głębokie przełęcze i doliny dzielą Beskid Żywiecki na kilka mniejszych grup. Są to, kierując się od zachodu: Pasma Wielkiej Raczy i Rycerzowej (nazywane popularnie Workiem Raczańskim), Grupa Piłska, Romanki i Lipowskiej, Grupa Mędralowej i Pasma Jałowickie, niewielki powierzchniowo, ale wybitny masyw Babiej Góry i najbardziej na wschód wysunięte Pasma Policy (niekiedy te dwie ostatnie grupy obejmowane są wspólną nazwą Pasma Babiogórskiego). Dalej na wschód położone są odmiennie krajobrazowo: Pasma Orawsko-Podhalańskie i Działy Orawskie, czasem formalnie także włączane w granice Beskidu Żywieckiego. Najbardziej na zachodzie położone jest **Pasma Wielkiej Raczy i Rycerzowej**. Jego główny grzbiet rozpoczyna się na Przełęczy Zwardońskiej (675 m n.p.m.), która oddziela je od Beskidu Śląskiego, po czym wznosi się stopniowo na najwyższy w całym paśmie szczyt Wielkiej Raczy (1236 m n.p.m.). Dalej biegnie na południe do szczytu Orzeł (1119 m n.p.m.), następnie skręca na wschód i przez kolejne kulminacje prowadzi na Wielką Rycerzową (1226 m n.p.m.). Stąd opada na głęboką przełęcz Przysłop (840 m n.p.m.), po czym wznosi się na wysokości szczytu Beskidu Bednarów (1098 m n.p.m.) i wybitnego Oszusa (1155 m n.p.m.). Następnie zwraca się ku północy i przez Jaworzynę (1052 m n.p.m.) obniża się na głęboką przełęcz Glinka Ujsolska (845 m n.p.m.). Grzbiem tym biegną Europejski Dział Wodny i granica państwa, a ponieważ teren jest ograniczony z trzech stron terytorium Słowacji, został przez turystów nazwany Workiem Raczańskim. Od głównego grzbietu odchodzą liczne boczne ramiona, pooddzielane głębokimi dolinami, które mają układ dośrodkowy – wszystkie zbiegają się w rejonie Ujsoł i Rajczy, a potoki nimi płynące tworzą Solę. Z ważniejszych bocznych grzbietów, godnych uwagi z punktu widzenia turysty pieszego, warto wymienić tu wybiegające na północ od szczytu Bani wybitne i miejscami widokowe ramię z kulminacjami Bendoszki Wielkiej (1144 m n.p.m.) i Praszywki Wielkiej (1043 m n.p.m.), schodzące nad Rycerkę Dolną, oraz długi grzbiet opadający z Rycerzowej Wielkiej nad Rajczę; na Rycerzowej Małej odchodzi od niego wschodnia odnoga z wybitnym szczytem Muńcuła (1165 m n.p.m.), opadająca nad Ujsoły. Wschodnia, niższa część Worka Raczańskiego ma nieco mniej urozmaiconą rzeźbę, jednak o jej atrakcyjności dla ambitnych wędrowców decyduje prawie zupełnie brak zagospodarowania turystycznego. Na północ od przełęczy Glinka Ujsolska, za głęboką doliną Glinki i Ujsoły, leży zwarta **Grupa Piłska, Romanki i Lipowskiej**. Oś całego masywu stanowi wysoki grzbiet zaczynający się nad Rajczą szczytem Redykalnego Wierchu (1144 m n.p.m.). Dalej biegnie on przez kulminację Boraczego Wierchu (1244 m n.p.m.), Lipowskiej (1324 m n.p.m.)

i Rysianki (1322 m n.p.m.), a następnie przez Trzy Kopce (1216 m n.p.m.), Palenicę (1343 m n.p.m.) i Munczolik (1356 m n.p.m.) na wybitny szczyt Piłska (1557 m n.p.m.) – drugi co do wysokości szczyt polskich Beskidów, który opada stromo na głęboką przełęcz Glinne (809 m n.p.m.). Od grzbietu tego wybiegają liczne, nieraz silnie rozgałęzione boczne ramiona, m.in. odchodzący z Rysianki ku północy rozbudowany grzbiet, którego najwyższym wzniesieniem jest Romanka (1366 m n.p.m.) – piąty co do wysokości szczyt Beskidu Żywieckiego.

Za przełęczą Glinne ciągnie się **Grupa Mędralowej** (niekiedy identyfikowana jako zachodnia część Pasma Jałowickiego i razem z jego północno-wschodnią częścią zaliczana do Beskidu Makowskiego). Główny grzbiet biegnie granicą od przełęczy Glinne przez szczyt Studenta (935 m n.p.m.), Beskidu Korbielowskiego (955 m n.p.m.) i Beskidu Krzyżowskiego (923 m n.p.m.) na szeroką Przełęcz Półgórską (854 m n.p.m.), za którą wznosi się samotny szczyt Jaworzyny (1047 m n.p.m.). Od niej na zachód odchodzi długie ramię Przyborówki (882 m n.p.m.) i Kiczory (757 m n.p.m.) opadające nad Krzyżową. Jaworzyna oddzielona jest głęboką przełęczą Głuchaczki (830 m n.p.m.) od wyniosłego masywu Mędralowej (1169 m n.p.m.), która bywa także nazywana Wielkim Jałowcem (stąd uzasadnione jest określanie całego długiego pasma mianem Pasma Jałowickiego). Na północ wybiegają od niego ramiona Jaworzyny (997 m n.p.m.) i Magurki (1114 m n.p.m.), która obniża się na głęboką przełęcz Klekociny (864 m n.p.m.). Za przełęczą rozpoczyna się wschodnia, bardziej zwarta część pasma, według wielu źródeł w takich właśnie granicach określaną jako **Pasma Jałowickie**. Grzbiet wznosi się przez Czerniawę Suchą (1062 m n.p.m.) na Jałowiec (1111 m n.p.m.), a dalej przez kolejne kulminacje opada na głębokie obniżenie przełęczy Przysłop (661 m n.p.m.). Za nią ciągnie się ostatni człon pasma – wyniosły masyw Magurki (872 m n.p.m.), który obniża się nad Suchą Beskidzką i dolinę Skawy. Na północ od Grupy Mędralowej i Pasma Jałowickiego, oddzielone dolinami Koszarawy i Stryżawki spiętymi Przełęczą Cichą (775 m n.p.m.), ciągną się mniejsze pasemka **Lasku** (in. Łosek, 868 m n.p.m.) i **Solnisk** (849 m n.p.m.), a dalej na północ, za przełęczą Hucisko, **Pasma Pewelskie**. Na południowy wschód od szczytu Mędralowej, za głęboką Przełęczą Jałowicką (998 m n.p.m.), ciągnie się wybitny **masyw Babiej Góry** – najwyższego szczytu polskich Beskidów. Na wschodzie ogranicza go głęboka przełęcz Krowiarki (1012 m n.p.m.), a siodło Brony (1409 m n.p.m.) dzieli go na dwie wyraźne kulminacje: Małą Babią Górę (1517 m n.p.m.), nazywaną także Cylem, oraz Babią Górę (1725 m n.p.m.), czyli Diablak.

Kup książkę

60

Poleć książkę

Kup książkę

61

Poleć książkę

BESKID ŚLĄSKI, ŻYWIECKI I MAŁY

Babia Góra opada na północ wyjątkowo stromymi stokami, rozciętymi przez liczne potoki, które w Zawoi łączą się w Skawicę. Najbardziej na wschód wysuniętą część Beskidu Żywieckiego stanowi **Pasmo Policy**. Tworzy je wyraźny, wysoki grzbiet zaczynający się na przełęczy Krowiarki, który wznosi się następnie przez Cyl Hali Śmietanowej (1298 m n.p.m.) na wyniosłą Policę (1369 m n.p.m.) – czwarty co do wysokości szczyt Beskidu Żywieckiego. Stąd obniża się na Przełęcz Kucalową (1170 m n.p.m.), następnie przez szczyty Okrąglicy (1247 m n.p.m.), Urwanicy (1106 m n.p.m.), Naroża (1076 m n.p.m.) i nieco odosobniony Czupel (887 m n.p.m.) opada nad Bystrą i dolinę Skawy. Ku północy oddziela się od niego kilka krótkich ramion z wybitnymi szczytami Budowni (810 m n.p.m.), Oblaka (869 m n.p.m.), Jawora (857 m n.p.m.) i Burdelowej Góry (761 m n.p.m.). Na południe natomiast opada on stromymi stokami do doliny Bystrzanki i Zawalawki, która oddziela go od **Pasma Orawsko-Podhalańskiego**.

Budowa geologiczna

Podobnie jak całe polskie Beskidy, także Beskid Żywiecki zbudowany jest ze skał fliszowych, czyli

miąższowego kompleksu piaskowców i łupków (a także zlepieńców i innych okruchowych skał osadowych), naprzemianległe warstwowanych. Warstwy skał są pofalowane i ujęte w większe jednostki tektoniczne nazywane płaszczowinami. Teren Beskidu Żywieckiego budują utwory płaszczowiny magurskiej, w której dominującą rolę odgrywają piaskowce magurskie – z nich zazwyczaj zbudowane są grzbiety. Charakterystyczne jest to, że pomimo znacznej wysokości cała ta grupa górską (w przeciwieństwie do sąsiedniego Beskidu Śląskiego) jest uboga w skałki, których większe zgrupowanie znajduje się tylko w okolicach Babiej Góry.

Bardzo ciekawie przedstawia się rzeźba terenu: występują tu spore różnice wysokości, a stoki są strome. Ponad wyrównaną linię grzbietową wyrastają tylko nieliczne szczyty, wśród których na szczególną uwagę zasługuje rzeźba Babiej Góry. Jej geneza była (i jest nadal) przedmiotem licznych badań przyrodniczych. Grzbiet Babiej Góry jest wyraźnie asymetryczny: południowe stoki są łagodniejsze, natomiast północne opadają niezwykle stromo, miejscami są bardziej skaliste, przecinają je liczne żłeby, a poniżej grzbietu wykształcone są potężne zagłębienia, których geneza nie jest do końca wyjaśniona. Przypominają one

niewielkie kotliny lodowcowe, co dało asumpt do przyjęcia tezy o zlodowaceniu tego wierzchołka. Według innej hipotezy zagłębienia są wynikiem działania osuwisk, które na mniejszą skalę do dziś kształtują rzeźbę Beskidów. Charakterystyczne są również wielkie pola piargów świadczące o dużej sile działania zjawisk peryglacjalnych. Podobnie jak w całych zbudowanych z fliszu Karpat Zachodnich, w Beskidzie Żywieckim występują osuwiska oraz jaskinie, których liczba jest jednak znacznie mniejsza, niż w sąsiednim Beskidzie Śląskim (zinventoryzowano dotąd ok. 60 jaskiń, z których największą jest jaskinia Oblica, o łącznej długości korytarzy wynoszącej 436 m i deniwelacji 21 m, położona w okolicach Skawicy). W Sopotni Wielkiej znajduje się największy (ok. 10 m) wodospad w polskich Beskidach.

Przyroda

Beskid Żywiecki to pod względem przyrodniczym jeden z najciekawszych regionów polskiej części Karpat Zachodnich. Decyduje o tym przede wszystkim duża (jak na warunki beskidzkie) wysokość szczytów (dwa z nich wystają ponad górną granicę lasu). Dzięki temu dobrze wykształcona jest piętność zjawisk przyrodniczych,

będąca charakterystycznym elementem krajobrazu gór. Najpiękniejszym ich przykładem (jednocześnie jednym z najbardziej modelowych) jest Babia Góra. Łatwo rozpoznamy tu prawie wszystkie typowe dla naszej strefy geograficznej piętra roślinne (z wyjątkiem najwyższego, nieobecnego, piętra turni). Najniżej położone jest **piętro pogórzy** charakteryzujące się występowaniem drzew liściastych, m.in. dębu, wiązu, jesionu i grabu – zachowało się ono w szczątkowym stanie, ponieważ na jego miejscu najszybciej wyrastały zabudowania i powstawały pola uprawne. Nieco wyżej, sięgając do wysokości ok. 1150 m n.p.m., ciągnie się piętro **regla dolnego**. Charakterystycznym gatunkiem jest tutaj buk, a dominującym zbiorowiskiem – buczyna, często z wyraźnym udziałem jodły i domieszka świerka. W naturalnym stanie regiel dolny zachował się tylko w kilku miejscach – większość lasów została przekształcona przez działalność człowieka, przede wszystkim w wyniku zastępowania buka wydajniejszym ze względów gospodarczych świerkiem. Wyżej rozciąga się **regiel górny** tworzony przez ubogie gatunkowo bory świerkowe, a ponad nim **piętro kosodrzewiny** – w Beskidach Zachodnich występuje ono naturalnie tylko na Pilsku i Babiej Górze. Szczyt Diablaka leży już w **piętrze hal**.

Babia Góra – „Królowa Beskidów” (widok ze stoku Jałowca)

foto. Andrzej Doracz

W górnoreglowej świerczynie

© Piotr Krzeslak | Shutterstock.com

Kup książkę

62

Poleć książkę

Kup książkę

63

Poleć książkę

BESKID ŚLĄSKI, ŻYWIECKI I MAŁY

9 Czantoria Wielka**9 A3**

Najwyższy szczyt (995 m n.p.m.) w paśmie granicznym Beskidu Śląskiego (jest to równocześnie grzbiet wododziałowy między dorzeczem Wisły i Odry), górujący nad **59 Ustroniem**. Na zalesionym wierzchołku Czantorii, po czeskiej stronie, stoi kilkupoziomowa, wysoka (29 m), stalowa **wieża widokowa** (<http://www.czantoria.pl>; czynne: IV–VI wt.–nd. 9.00–13.30 i 14.00–17.00, VII–IX pn.–nd. 9.00–13.30 i 14.00–17.30, X wt.–nd. 10.00–13.30 i 14.00–15.30, XI–III sb. i nd. 10.00–13.30 i 14.00–15.00; bilety: normalny 4,50 zł, ulgowy 3 zł, dzieci do lat 12 1,50 zł). Z platformy widokowej roztacza się dookólna panorama. Pod szczytem rozciąga się transgraniczny chroniony obszar leśny – **rezerwat „Czantoria”**. 650 m na zachód od wieży, na grzbiecie po czeskiej stronie granicy stoi schronisko (Chata na Čantoryji), otwarte pierwotnie w 1904 r. z inicjatywy niemieckiej organizacji turystycznej Beskidenverein. Obecnie obiekt prowadzi jedynie działalność gastronomiczną (proste dania obiadowe, piwo), noclegi nie są udzielane. W pobliżu, po polskiej stronie, znajduje się mniejszy bufet turystyczny.

Przez Wielką Czantorię przebiega Główny Szlak Beskidzki, podchodzący na szczyt z Ustronia Polany (ok. 2 godz.), biegnący następnie grzbietem granicznym na **63 Stożek** i dalej na przełęcz Kubalonkę. Od zachodu zdobywa szczyt czarny szlak z **13 Goleszowa** (ok. 5 godz.), od północy zaś niebieski szlak z Ustronia Zdroju (ok. 2,5 godz.). Przez wierzchołek przechodzi też niebieski szlak

czeski (łącnik ze szlakiem czerwonym schodzącym do Nydka) oraz transgraniczna „Rycerska Ścieżka”, okrążająca masyw, po stronie czeskiej „zahaczająca” o Nydek. Fragment pętli ścieżki można pokonać krzeselkową kolejką linową kursującą z Ustronia Polany na **Polanę Stokłosicę** (znajduje się tu **letni tor saneczkowy**). Z Polany Stokłosicy na szczyt Czantorii można dojść w ok. 30 minut.

10 Czupel**12 B1**

Najwyższy (choć niezbyt wybitny) szczyt Beskidu Małego (933 m n.p.m.) położony w Paśmie Magurki Wilkowickiej, w zachodniej części tej grupy górskiej. Jeszcze kilka lat temu wierzchołek Czupla był w całości porośnięty lasem i przez to niezbyt atrakcyjny turystycznie. Obecnie, w wyniku zniszczenia drzewostanu przez wiatr, kopuła szczytowa jest częściowo odkryta – ładna panorama otwiera się zwłaszcza na północ (widać m.in. zaporę w Porąbce i zbiornik elektrowni wodnej na górze Żar – elementy tzw. **27 Kaskady Soły**). Na wierzchołku Czupla, obok zachowanych grup starych buków wzrasta szybko nowe pokolenie drzew (odnowienia świerkowe), można się więc spodziewać, że za kilkanaście lat znów straci on walory widokowe. Szczyt jest generalnie mało znany. Ze względu na nazwę pasma i popularne schronisko dużo częściej odwiedzana jest pobliska **35 Magurka Wilkowicka** – zdarza się, że jest ona błędnie uważana za najwyższy wierzchołek tej części Beskidu Małego.

W masywie Czantorii

fot. Dawid Mastek

11 Dziegielów

Wieś położona u północno-zachodnich podnóży Beskidu Śląskiego, wzmiankowana po raz pierwszy w 1305 r. Na jej wschodnim skraju (przy skrzyżowaniu drogi prowadzącej do Cisownicy i drogi biegnącej z **13 Golezowa** do Lesznej Górnej) stoi eklektyczny, piętrowy **zamek**. Jego historia sięga końca XV w., kiedy to rodzina Czelów z Czechowic wzniosła w Dziegielowie warownię na planie czworoboku w wewnętrznym dziedzińcu i narożną wieżę. Wiek później rezydencja przeszła w ręce kolejnych właścicieli wsi – Goczałkowskich (którzy władali Dziegielowem do końca XVIII w.). W czasie wojny 30-letniej (1618–48) zamek został niemal całkowicie zniszczony, a następnie odbudowany w stylu późnorenansowym. W XVIII w. do północnego skrzydła dobudowano dorównujący mu wielkością poprzeczny aneks. W 2. poł. XIX w. budowlę zniszczył pożar. Kolejna odbudowa zmieniła znacznie jej charakter – utraciła ona walory obronne (dziedziniec został otwarty, znikła wieża), a także cechy stylowe (pojawiały się m.in. neogotyckie schodkowate zwieńczenia szczytów dachów).

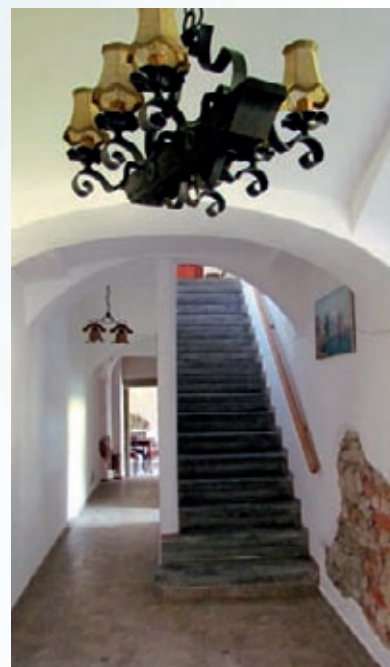
Obecnie zamek w Dziegielowie oferuje możliwość wynajęcia sali bankietowej (ok. 60 miejsc) z myślą o imprezach okolicznościowych, z pełną obsługą gastronomiczną. Do dyspozycji gości pozostają pokoje urządzone w stylowych wnętrzach (dokładny cennik na stronie internetowej). Zimą obiekt stanowi dobrą bazę wypadową do wyciągów narciarskich w Ustroniu i Wiśle, a także do czeskich ośrodków w Mostach u Jablunkova i Bukovcu (ul. Zamkowa 38, tel.: 33 8231996, <http://zamek-dziegielow.pl>).

W pobliżu zamku przebiega czarny szlak turystyczny z Golezowa na **9 Czantorię Wielką**. Po drodze mija on rozległy (czynny!) kamieniołom, restaurację „Pod Tułem” (wzniesioną na pocz. lat 30. XX w. jako schronisko turystyczne; obecnie otwartą dla gości indywidualnych tylko w niedziele!), a następnie trawersuje zbocza góry **Tuł** (621 m n.p.m.) – interesującej ze względu na występujące tu cenne rośliny (m.in. ciepłolubne gatunki łąkowe, właściwe dla gleb wapiennych). Jeszcze w dwudziestoleciu międzywojennym oznaczono tu ponad 900 roślin naczyniowych, w tym liczne gatunki storczykowatych. Równie bogaty był świat owadów, zwłaszcza motyli. Niestety tuż po wojnie znaczna część tej „oazy” została zniszczona (zaczęto wykaszcać łąki, część z nich zaorano i obsiano pastewnymi gatunkami traw). W tej sytuacji objęcie kopuły szczytowej Tułu rezerwatem (1948) było działaniem spóźnionym i nie mogło przywrócić miejscowego ekosystemu do stanu sprzed wojny. Niestety w kolejnych latach i dekadach warunki siedliskowe na Tułe uległy dalszym przeobrażeniom związanym z działalnością człowieka (m.in. w 1951 r. utworzono na północnych stokach góry wielki kamieniołom, co znacznie zaburzyło lokalne warunki wodne), co przy braku odpowiedniej ochrony czynnej doprowadziło do zubożenia bioróżnorodności ekosystemu i wyginięcia wielu

8 A2

roślin. Ostatecznie kilkanaście lat temu zlikwidowano rezerwat, od tej pory Tuł objęty jest jedynie symboliczną ochroną jako użytek ekologiczny. Mimo ogromnych strat i dziś można wypatrzeć tu lilię złotogłów, łuskiewnika, zimowita jesiennego czy podkola białego.

W położonym 3 km na wschód od Dziegielowa **Puńcowie** warto zobaczyć późnogotycki **kościół św. Jerzego**, wzniesiony w 1518 r.

Zamek w Dziegielowie – jedna z najstarszych rezydencji Śląska Cieszyńskiego

fol. Zamek w Dziegielowie | TT

34 Łodygowice**12 A2, B2**

Duża wieś nad Żylicą, położona u podnóża Beskidu Małego, między **67 Żywcem** a **4 Bielskiem-Białą** (znakomicie skomunikowana z oboma miastami). Jej początki sięgają XIII w., wśród pierwszych mieszkańców byli osadnicy niemieccy (wieś nazywała się Ludwigsdorf). Od początków XIV w. do 3. ćwierci XV w. należała do zakonu cystersów, później zaś do dóbr rodziny Komorowskich. We wczesnych latach XVII w., po śmierci Krzysztofa Komorowskiego i podziale ziem między jego synów, zyskała na znaczeniu, stając się siedzibą tzw. państwa łodygowickiego (wydzielonego z państwa żywieckiego Mikołaja Komorowskiego, od 1618 r. należącego do Krzysztofa Rarowskiego). Później wielokrotnie przechodziła z rąk do rąk – władali nią m.in. Wiśniowieccy, Warszycy, Borzęccy; ostatnim właścicielem Łodygowic (do 1943 r.) był baron Otto von Klobus.

We wsi znajduje się **drewniany (modrzewiowy) kościół św.św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza**, jego budowę ukończono w 1636 r. (w następnych wiekach był przebudowywany i rozbudowywany). Kościół jest okazały (jak na budowlę z drewna), okalają go zamknięte soboty, wieńczy masywna wieża z izbicą i baniastym hełmem. Polichromie we wnętrzu powstały w latach międzywojennych. Z XVII stulecia pochodzi też **dwór** łodygowicki, pierwotnie o charakterze obronnym, przebudowany w XIX w. W parku otaczającym dwór zachowały się pozostałości ziemne bastionów. Znaduje się tu też dużo wiekowych drzew.

Przy stacji kolejowej w Łodygowicach zaczynają się dwa szlaki turystyczne: zielony przechodzi obok dworu i kościoła i prowadzi do Czernichowa; czerwony omija atrakcje wsi, wspina się na masyw **10 Czupla** (przechodzi przez przełęczkę na wschód od szczytu) i doprowadza do Międzybrodzia Bialskiego.

35 Magurka Wilkowska**2 A3 12 A1**

Popularny wśród turystów szczyt (909 m n.p.m.) w zachodniej części Beskidu Małego, wznoszący się nad **4 Bielskiem-Białą** i Wilkowicami. Czasem mylnie uważany za najwyższy wierzchołek zachodniej części Beskidu Małego (nazywanej Pasmem Magurki Wilkowskiej) – tymczasem najwyższy jest sąsiedni **10 Czupel**. Rozciąga się stąd przepiękny widok na Kotlinę Żywiecką i jej otoczenie – Beskid Śląski i Beskid Żywiecki. Na szczycie stoi **Schronisko Górskie PTTK „Magurka Wilkowska”** wybudowane w 1913 r. przez niemiecką organizację turystyczną Beskidverein (zob. ramka s. 59). Można w nim skorzystać z noclegu oraz bufetu. Przy schronisku znajduje się duży węzeł szlaków turystycznych, dochodzących tu z Bielska-Białej: czerwony prowadzi z Mikuszowic Krakowskich, niebieski z Lipnika Górnego do Czernichowa, zielony ze Straconki do Wilkowic, żółty ze Straconki do Międzybrodzia Bialskiego.

Dwór w Łodygowicach

fot. Jacek Wójcik

Łodygowicki kościół św.św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza

fot. Jacek Wójcik

Schronisko na Magurce Wilkowskiej

© m.hallala | Fotolia.com

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA
Helion SA

Przewodniki-Celowniki to nowatorskie publikacje turystyczne, opisujące najciekawsze miasta i regiony Europy. Ich wyróżnikiem są dokładne mapy oraz zwięzłe, przygotowane w formie leksykonu i ilustrowane zdjęciami opisy atrakcji turystycznych. Nowe przewodniki dają swobodę podczas zwiedzania, wolność i niezależność podczas wyjazdów i podróży. Pozwalają w prosty sposób odnajdywać w terenie interesujące miejsca i identyfikować obiekty. Mapa, tekst i zdjęcia uzupełniają się i tworzą wzajemnie powiązaną całość, która sprawi, że samodzielne zwiedzanie regionu stanie się prawdziwą przyjemnością!

Beskid Śląski, Żywiecki i Mały

Przewodnik-Celownik Beskid Śląski, Żywiecki i Mały to:

- Atlas Beskidów
- Alfabetyczny leksykon 67 największych atrakcji turystycznych
- Ponad 150 kolorowych fotografii
- Zwięzły szkic krajoznawczy
- Podstawowe informacje praktyczne
- Przejrzysty system odsyłaczy

... a wszystko po to, by w nieskrępowany sposób cieszyć się Beskidami, bezbłądnie trafiać do wybranych przez siebie celów, ułożyć własny plan zwiedzania, poznać i zobaczyć najciekawsze miejsca w regionie.

Nr katalogowy: 12395

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
0 601 339900

Sprawdź najnowsze promocje:
• <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
• <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
• <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kosciuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-246-6689-8

9 788324 666898 >

Cena 29,90 zł